

Nr 60.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående tjänstårsberäkning för vissa folkskolinspektörer; given Stockholms slott den 20 januari 1917.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att folkskolinspektörerna Teodor Torbiörnsson, Karl Vitalis Karnell, Anders Teodor Lindqvist och Anders Joel Eucharius Olsson-Garpe må för uppflyttning i högre lönegrad från och med år 1917 räkna sig till godo jämväl den tid, de före år 1915 på grund av Kungl. Maj:ts förordnande tjänstgjort såsom folkskolinspektörer.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 januari 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Westman anförde:

Tjänstårs-
beräkning för
vissa folk-
skol-
inspektörer.

Med anledning av Kungl. Maj:ts i proposition, nr 145, till 1914 års senare riksdag avlåtna framställning angående omreglering av folkskolinspektionen beslöt riksdagen, att till folkskolinspektör skulle från och med år 1915 utgå lön i tre lönegrader å 1) 2,700 kronor, 2) 3,050 kronor, 3) 3,400 kronor jämte tjänstgöringspenningar å respektive 1,300 kronor, 1,450 kronor och 1,600 kronor och därjämte till folkskolinspektör, vars inspektionsområde innefattade Stockholms stad, därest han vore där bosatt, samt till folkskolinspektör, vars inspektionsområde huvudsakligen vore förlagt till Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län och som vore där bosatt, ortstillägg å 500 kronor. Vidare medgav riksdagen, att folkskolinspektörsbefattning finge av Kungl. Maj:t tillsättas medelst konstitutorial eller genom förordnande för viss tid, dock att i sistnämnda fall den del av avlöningen, som motsvarade lönen, skulle minskas med 100 kronor. Före omregleringen innehade alla inspektörerna allenast förordnanden för viss tid. Riksdagen godkände jämväl vissa villkor och bestämmelser för åtnjutande

av avlöningsförmånerna för de omreglerade befattningarna, i vilket hänseende skulle gälla, bland annat, att uppflyttning från lägre till högre lönegrad finge äga rum efter förloppet av fem år, under villkor att tjänstinnehavaren under mera än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordrades för att vinna nämnda uppflyttning, med gott vitsord bestritt sin egen befattning, vare sig såsom ordinarie innehavare eller på grund av förordnande, eller ock, på grund av förordnande, bestritt annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, under iakttagande av att vid uppflyttning till högre lönegrad den högre avlöningen ej finge tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänståldern blivit uppnådd; och skulle i fråga om tjänstårsberäkning för uppflyttning till högre lönegrad gälla, bland annat, att i tjänst varande statens folkskolinspektör, vilken innehaft sin befattning såsom huvudsyssla, finge vid övergång till den nya lönestaten äga tillgodoräkna sig den tid, under vilken han innehaft förordnande såsom statens folkskolinspektör. I överensstämmelse med riksdagens nu nämnda beslut utfärdades kungörelse i ämnet den 9 oktober 1914.

Riksdagens beslut angående rätt för folkskolinspektör att vid övergång till den nya lönestaten få för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring innebar en viss begränsning av vad Kungl. Maj:t i detta hänseende ifrågasatt. I nyssnämnda proposition (nr 145) hade nämligen Kungl. Maj:t föreslagit, att det skulle bero på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån i tjänst varande statens folkskolinspektör vid övergång till den nya lönestaten skulle äga tillgodoräkna sig den tid, under vilken han innehaft förordnande såsom statens folkskolinspektör. I det till ifrågavarande proposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet den 29 maj 1914 motiverade jag detta förslag därmed, att sådana omständigheter kunde komma att föreligga, att icke blott inspektör, som innehaft inspektörsuppdraget som huvudsyssla, utan i vissa fall även inspektör, vilken utövat inspektionsuppdraget vid sidan av annan tjänst, borde för uppflyttning i högre lönegrad få räkna sig till godo föregående tjänstgöring som statens folkskolinspektör. Av vad jag i detta hänseende yttrade må här följande anföras:

Skillnaden mellan de inspektörer, 13 till antalet, som pläga räknas till sistnämnda grupp (statsinspektörer, vilka innehaft sitt uppdrag såsom huvudsyssla) och vilka uppbära de högsta arvodesbeloppen, samt några bland de övriga inspektörerna torde kunna anses tämligen godtycklig. En eller annan inspektör, vilken ansetts innehava sitt inspektörsuppdrag såsom bisyssla, har nämligen haft sig tilldelat ett inspektionsområde av ungefär samma omfattning och lika krävande som flera bland de områden, vilkas innehavare betraktats såsom inspektörer med uppdraget som huvudsyssla,

och har därför ock måst ägna ungefär lika mycken tid och kraft åt inspektionsverksamheten som de sistnämnda, även om det varit honom möjligt att vid sidan därav bestrida någon annan befattning. Därest en sådan inspektör skulle önska och befinnas lämplig att fortfarande tjänstgöra som inspektör, kan det knappast anses överensstämmande med billighet och rättvisa, att hans föregående tjänstgöring såsom inspektör icke på något sätt skulle komma honom till godo för uppflyttning i högre lönegrad. Att uppställa några allmänna regler för en utvidgning av rätten till lönetursberäkning i den riktning, jag nu angivit, torde likväl icke vara möjligt; de få fall, varom det här kunde bliva fråga, böra tydligen individuellt prövas och avgöras.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit vann emellertid, såsom av det föregående framgår, riksdagens bifall endast i den mån det avsåg sådan inspektör, som förut innehaft sin inspektörsbefattning såsom huvudsyssla. Härom yttrade riksdagen i skrivelse den 11 augusti 1914, nr 135, punkt 14:

I fråga om bestämmelserna beträffande uppflyttning i högre lönegrad har riksdagen ej kunnat helt godtaga den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen, att det skulle överlämnas till Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån i tjänst varande statens folkskolinspektör vid övergång till den nya lönestaten må för åtnjutande av ålderstillägg å sin avlöning äga att räkna sig till godo sin föregående tjänstgöring som statens inspektör, utan har riksdagen ansett sagda bestämmelse endast böra gälla de inspektörer, vilka innehaft sin befattning som huvudsyssla. För tydlighetens skull torde detta även böra angivas i avlöningsvillkoren.

Såsom förut nämnts, har stadgande i överensstämmelse med riksdagens beslut intagits i förberörda nådiga kungörelse den 9 oktober 1914.

I underdåniga av folkskolöverstyrelsen överlämnade skrivelser hava nu folkskolinspektörerna Teodor Torbiörnsson, Karl Vitalis Karnell, Anders Teodor Lindqvist och Anders Joel Eucharius Olsson-Garpe anhållit att för uppflyttning i högre lönegrad få räkna sig till godo även sådana tjänst-år såsom folkskolinspektörer, under vilka de icke utövat inspektörsbefattning såsom huvudsyssla. Innan jag närmare redogör för dessa ansökningar, torde jag böra beträffande sökandenas förhållanden förutskicka några uppgifter, som kunna vara av betydelse för bedömandet av den föreliggande frågan.

Torbiörnsson har tjänstgjort såsom statens folkskolinspektör från och med den 1 juli 1907. Till utgången av år 1914 utgjordes hans inspektionsområde av Göteborgs och Bohus län. Under denna tid uppbar han, utom resekostnads- och traktamentersättning för tjänsteförrättningar, i årsarvode för inspektörsbefattningen 1,600 kronor. Han innehade därjämte befattning såsom brukspredikant vid Jonsered och lärare vid därvarande folkskola. Under åren 1915 och 1916 tjänstgjorde han på grund av Kungl. Maj:ts förordnande såsom folkskolinspektör i Bobusläns inspektionsområde, som omfattar skoldistrikt tillhörande församlingarna i Älvsyssels norra, Orusts och Tjörns, Vikornas södra och Vikornas norra kontrakt inom Göteborgs stift ävensom följande samma stift tillhörande skoldistrikt: Kungälv, Rödbo, Ytterby, Kareby, Romelanda,

Torsby, Harestad, Lycke, Marstrand, Solberga, Jörlanda, Håлта, Spekeröd, Ucklum, Hjärtum och Västerlanda. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 november 1916 konstituerades han att från och med den 1 januari 1917 vara folkskolinspektör i samma inspektionsområde.

Karnell har tjänstgjort såsom statens folkskolinspektör från och med år 1902. Till utgången av år 1914 utgjordes hans inspektionsområde av Gällivare, Juckasjärvi och Karesuando pastorat inom Luleå stift. Utom resekostnads- och traktamentsersättning för tjänsteförrättningar uppbar han i årligt arvode för inspektörsbefattningen 500 kronor under åren 1902—1907, 300 kronor under åren 1908—1913 och 1,000 kronor under år 1914. Såsom huvudsyssla innehade han kyrkoherdebefattningen i Karesuando pastorat. Under åren 1915 och 1916 har Karnell enligt Kungl. Maj:ts förordnande innehaft folkskolinspektörstjänsten i Norrbottens östra inspektionsområde, som omfattar skoldistrikt tillhörande församlingarna i Norrbottens norra kontrakt inom Luleå stift ävensom följande samma stift tillhörande skoldistrikt: Neder-Kalix, Töre och Råneå. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 november 1916 konstituerades han att från och med den 1 januari 1917 vara folkskolinspektör i samma inspektionsområde. Sedan det emellertid befunnits nödigt att åt en särskild nomadskolinspektör uppdraga övervakandet av det nya nomadskoleväsendet inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, har Karnell förordnats att, med ledighet från folkskolinspektörstjänsten, under åren 1917 och 1918 vara nomadskolinspektör, i vilken egenskap han i årligt arvode åtnjuter ett belopp, som med 500 kronor överstiger stadgad avlöning för folkskolinspektör i högsta lönegraden inom rikets nordligaste inspektionsområden.

Lindqvist har tjänstgjort såsom statens folkskolinspektör från och med år 1911. Under åren 1911—1914 omfattade hans inspektionsområde den del av Älvsborgs län, som tillhör Göteborgs stift. Hans årsarvode såsom inspektör utgick under denna tid med 740 kronor, varjämte han uppbar resekostnads- och traktamentsersättning för tjänsteförrättningar. Han innehade tillika befattning såsom skolpräst vid Lilla Edet och regementspastor vid Bohusläns regemente. Under åren 1915 och 1916 har Lindqvist enligt Kungl. Maj:ts förordnande tjänstgjort såsom folkskolinspektör i Västergötlands södra inspektionsområde, vilket omfattar skoldistrikt tillhörande församlingarna i domprosteriets södra och domprosteriets norra kontrakt inom Göteborgs stift ävensom följande samma stift tillhörande skoldistrikt: Torslanda, Öckerö, Säve, Backa, Björlanda, Viken, Sätilla, Hyssna, Seglora, Frisla, Kinnarumma, Skepphult, Örby, Kiuna, Berghem, Hajom, Surteby och Kattunga, Fotskäl, Tostared, Bollebygd, Björketorp, Töllesjö, Tölö, Lindome, Älvsåker, Vallda, Släp, Onsala, Kungsbacka, Hanhals, Fjärås, Förlanda, Ölmevalla, Landa, Frillesås, Gällinge och Idala. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 november 1916 konstituerades Lindqvist att från och med den 1 januari 1917 vara folkskolinspektör i sistnämnda inspektionsområde.

Olsson-Garpe har tjänstgjort såsom statens folkskolinspektör från och med år 1905. Under åren 1905—1914 utgjordes hans inspektionsområde av Norrbärke, Västerdals och Stora Tuna kontrakt inom Västerås stift. För sin inspektörsbefattning uppbar han ett årligt arvode av 500 kronor jämte resekostnads- och traktamentsersättning för tjänsteförrättningar. Såsom huvudsyssla innehade han under tiden till och med den 30 april 1908 lärarbefattning vid Vansbro folkskola inom Järna skoldistrikt i Kopparbergs län, varjämte han tjänstgjorde såsom pastorsadjunkt i Järna församling. Den 1 maj 1908 lämnade han dessa befattningar och tillträdde i stället kapellpredikantsbefattningen i Meckfjärd, vilken han, enligt vad jag inhämtat, innehade till utgången av år 1914. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 december 1914 konstituerades han att

från och med den 1 januari 1915 vara folkskolinspektör i Västmanlands inspektionsområde, som omfattar skoldistrikt tillhörande församlingarna i domprostoriets, Munktorps, Köpings, Arboga, Fellingsbro och Nora kontrakt inom Västerås stift ävensom följande samma stift tillhörande skoldistrikt: Västanfors, Romfartuna och Haraker.

Jag övergår nu till de förut omnämnda ansökningarna och skall då först återgiva det viktigaste av vad sökandena själva anfört till stöd för sina framställningar.

Torbiörnsson:

Före den 1 januari 1915 hade Göteborgs och Bohus län varit rikets ojämförligt största inspektionsområde i fråga om antal skolor och lärare. Det hade ock nu blivit minskat med ej mindre än 19 skoldistrikt.

Enligt statistiska uppgifter för år 1913 hade i Göteborgs och Bohus läns inspektionsområde den 31 december 1913 varit anställda 1,352 lärare och lärarinnor i läsåmnen. Av dessa hade ej mindre än 777 tillhört de 19 distrikt, som Torbiörnsson nu lämnat, och 575 de 75 distrikt, som fortfarande tillhörde hans inspektionsområde.

Att skötseln av ett så stort distrikt med så många skolor och lärare hade åstadkommit mycken expedition och mycket skrivarbete vore tydligt. Men att Torbiörnsson trots detta och innehavandet av annan tjänst ej försummat att besöka skolorna, framginge av antalet resdagar, som i medeltal varit 157 per år.

Karnell:

Då Karnell avgått från kyrkoherdebefattningen i Karesuando, hade han avstått från en större inkomst för en mindre. Karnells inkomst i Karesuando skulle med inräknande av personligt lönetillägg hava blivit 6,000 kronor utom förmänen av boställe. Nu vore Karnells inkomst som folkskolinspektör 4,500 kronor i ett för allt. Men Karnell hade ansett sig böra avgå från sin förutvarande befattning efter att ha tjänstgjort under 16 år i landets mest avsidet liggande församlingar, dels för sin hustrus skull, vilken icke längre kunnat stå ut med det hårda klimatet och den stora ensamheten, dels för sina barns skull, vilka måst komma till andra skolor än dem, Karesuando bestode. Härtill hade kommit såsom ett för Karnell mycket viktigt skäl, att han varit livligt intresserad för sitt arbete såsom folkskolinspektör och icke gärna velat lämna detta. Karnell ansåge sig ock före mången sitta inne med den erfarenhet av skolväsendet och undervisningen i finn- och gränsbygden, som kunde för denna bliva till nytta. Och, så vitt Karnell kunde se, komme han, därest hans förordnande förnyades, att ägna sitt återstående liv åt detta arbete.

Av omständigheternas makt hade Karnells förra inspektörsbefattning kommit att bliva mera en huvud- än en bisyssla.

Under Karnells föregående tjänstetid som inspektör hade avlöningen varit ganska liten: under åren 1902—1907 500 kronor, under åren 1908—1913 700 kronor och först år 1914 1,000 kronor för år. Av reseersättningarna hade det icke varit möjligt att avsätta något att tala om, och ej heller inom nuvarande område torde det vara möjligt att avsätta många kronor, beroende på oordnad skjutshållning till större delen av byarna och lägenheterna samt mycket dyr skjutslega, när man vore hänvisad till folkets godtycke. I Haparanda, där Karnell skulle bo, vore hyrorna och livsförnödenheterna, oavsett kristiden, mycket höga.

Lindqvist:

Under åren 1911—1914 hade Lindqvist innehaft förordnande som folkskolinspektör inom Älvsborgs länsdel av Göteborgs stift. Detta inspektionsområde innefattade 79 skoldistrikt med en sammanlagd areal av omkring 5,000 kvkm. och hade vid slutet av år 1913 315 skolor med tillsammans 369 lärare.

Av dessa skolor besöktes av Lindqvist år 1911 190, år 1912 240, år 1913 265 och år 1914 260 och användes härtill respektive 125, 135, 135 och 154 resdagar. Resorna hade med hänsyn till de ofta långa avstånden och obekväma kommunikationerna varit synnerligen krävande. Inspektionsarbetet kunde sägas i regel hava upptagit 5 dagar i veckan under lästerminerna.

Till jämförelse borde nämnas, att Västergötlands södra inspektionsområde, där Lindqvist nu hade förordnande, hade en areal av cirka 3,500 kvkm. och innefattade 68 skoldistrikt med 350 skolor och 556 lärare.

För fullgörande av inspektionsuppdraget hade Lindqvist under ovan sagda tid haft full tjänstledighet från sin befattning som folkskollärare samt endast uppehållit den därmed förenade prästerliga tjänstgöringen, som blott omfattade predikoskyldighet varannan söndag. Lindqvists tjänstgöring som regementspastor hade enbart fallit på sön- och helgdagar under tiden för militärövningarna. Härvid hade Lindqvist dock under senaste åren ofta betjänat sig av vikarie.

Av det nu anförda torde framgå, att Lindqvist ägnat sin mesta tid och kraft åt inspektionssysslan. Slutligen ville Lindqvist och framhålla, att han som folkskolinspektör hade skyldighet att vara bosatt i Göteborg, där hans utgifter för bostad belöpte sig till 1,200 kronor.

Olsson-Garpe:

Om också den förutvarande inspektörsbefattningen till namnet varit en bisyssla, hade den dock i själva verket varit Olsson-Garpes huvudverksamhet, som till allra största delen tagit tid och krafter i anspråk. Av bifogat intyg framginge, att Olsson-Garpe för befattningens nöjaktiga bestridande åtnjutit fullständig tjänstledighet från sin lärarbefattning vid Vansbro folkskola under tiden från den 1 januari 1905 till den 1 maj 1908. Sistnämnda dag hade Olsson-Garpe tillträtt kapellpredikantsbefattningen i Mockfjärd, vilken han trots minskning i fastställda löneinkomster på ungefär 1.000 kronor sökt för att erhålla en lättskött prästerlig tjänst, som kunde bereda honom tillfälle att utan den olägenhet, som medföljde tjänstledighet från innehavande befattning, kunna på nöjaktigt sätt uppehålla inspektörstjänsten.

Under de 10 åren hade inspektionsdagarnas antal varit: år 1905 116, år 1906 126, år 1907 118, år 1908 114, år 1909 121, år 1910 125, år 1911 106 (lågt antal på grund av sjukdom i familjen), år 1912 116, år 1913 133 och år 1914 168; alltså i medeltal 124 dagar per år. Då härtill komme allt det arbete, som fölle utom inspektionsrestiden, torde arbetet i sin helhet ej hava varit väsentligt mindre än deras, som haft befattningen som huvudsyssla.

Ej heller komme den samlade lön, Olsson-Garpe åtnjutit, om inspektionsarvodet, 500 kronor, lades till den prästerliga befattningens avlöningsförmåner, 2,000 à 2.300 kronor, att överstiga den lön, som de folkskolinspektörer åtnjutit, vilka innehaft sin befattning som huvudsyssla.

Vid Karnells ansökning voro fogade ett av domkapitlet i Luleå den 12 februari 1915 utfärdat betyg över Karnells tjänstgöring såsom folk-

skolinspektör samt ett av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län den 20 februari 1915 avgivet yttrande med anledning av sagda ansökning.

Domkapitlets tjänstgöringsbetyg var av följande lydelse:

Hos domkapitlet har folkskolinspektören K. V. Karnell anhållit om utfärdande för honom av tjänstgöringsbetyg; och får domkapitlet i sådant hänseende vitsorda, att Karnell, vilken från och med den 1 januari 1902 till och med den 31 december 1914 bestritt inspektörsbefattning i Gällivare, Juckasjävi och Karesuando lappmarksförsamlingar och under denna sin tjänstgöring förvärvat en ingående och för det allmänna synnerligen värdefull erfarenhet beträffande de säregna anordningarna för folkundervisningen bland finnar och lappar i Sveriges nordligaste trakter, i sin egenskap av folkskolinspektör ådagalagt utmärkt skicklighet samt utmärkt nit och intresse, varförutom han i sin vandel sig väl och hedrande förhållit.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har i sitt ovannämnda yttrande tillstyrkt bifall till ansökningen och därvid anfört bland annat:

Det vore för Konungens befallningshavande, vars ämbetsutövning givetvis icke kunnat undgå att beröras av det arbete, kyrkoherden Karnell nedlagt såsom folkskolinspektör i länets nordligaste lappmarker, ett nöje att vitsorda, det han, såvitt Konungens befallningshavande kunde döma, under sin inspektörstid åstadkommit ett synnerligen träget, intresserat och framgångsrikt arbete för höjandet av det förut på en ganska låg ståndpunkt stående skolväsendet i sistnämnda distrikt, ett arbete så mycket mera erkännansvärt, som det måst utföras mot en jämförelsevis ringa avlöning under personliga uppföringar och mycket mödosamma resor i de som oftast svårframkomliga trakter, varom här vore fråga.

Sitt inspektorat hade kyrkoherden Karnell visserligen måst sköta vid sidan av sin befattning sasom församlingsföreståndare, men med den framstående förmåga och det ovanliga intresse för saken, han visat sig äga, hade denna omständighet icke hindrat honom från att såsom inspektör uträtta vad som rimligen kunnat fordras även av en person, som haft inspektörstjänsten såsom sin huvudsyssla. Den av Karnell önskade förmånen skulle enligt Konungens befallningshavandes mening innebära allenast ett rättvist erkännande av det hängivna arbete, Karnell under de gångna åren utfört såsom folkskolinspektör.

Över samtliga nu nämnda ansökningar har folkskolöverstyrelsen den 30 september 1915 avgivit underdånigt utlåtande och därvid hemställt om förslag till riksdagen, att förenämnda folkskolinspektörer måtte för uppflyttning i högre lönegrad från och med år 1916 få räkna sig till godo jämväl den tid, de före år 1915 tjänstgjort som folkskolinspektörer. Överstyrelsen har därvid anfört:

Överstyrelsen hade givetvis icke kunnat dölja för sig, att det kunde finnas betänkligheter att redan nu efter blott två år göra framställning till riksdagen om ändring i ett fattat beslut.

Det syntes emellertid överstyrelsen, som om frågan angående lönetursrätt för folkskolinspektör, vilken förut innehaft sin inspektörsbefattning som bisyssla, numera kommit i ett något ändrat läge, i det att förutsättningarna för riksdagen att pröva den-

samma blivit helt andra. Från och med den 1 januari 1915 vore den förändrade anordningen av folkskolinspektionen genomförd, och man visste salunda nu både huru många och vilka personer, som kunde tänkas böra bliva tillerkända den ifragavarande förmånen, varför det numera vore möjligt att reellt granska varje särskilt fall med hänsyn till de skäl, som kunde anföras för eller emot ett beviljande av den ifragasatta förmånen.

De nu föreliggande fallen syntes om än i olika grad bekräfta vad vederbörande departementschef yttrat om den jämförelsevis obetydliga skillnad, som ibland kunde förefinnas mellan tjänstgöringens omfattning för sådan inspektör, som haft sin befattning som huvudsyssla, och sådan, som utövat sitt uppdrag vid sidan av en annan tjänst. Tydligen hade det varit svårt för inspektörer av den senare kategorien, vilka måste ägna en del av sitt intresse och sina krafter åt annan verksamhet, att kunna utöva inspektionsverksamheten med samma effektivitet. Men då de inspektörer, om vilka det här vore fråga, nu befunnits lämpliga att fortfarande tjänstgöra som inspektörer, syntes den omständigheten, att de förut måst i visst avseende utföra en tjänst under svarare förhållanden, böra tala för att de icke i ekonomiskt avseende bleve mindre gynnsamt ställda än de bland sina kamrater, som förut utövat inspektörstjänst som huvudsyssla, såvida vid en prövning av omfattningen utav deras föregående verksamhet som inspektörer för övrigt en likställighet i förmaner visade sig vara betingad av billighet och rättvisa.

Då nu överstyrelsen till närmare skärskådande upptog vart och ett av de särskilda fall, som här vore i fråga, hade överstyrelsen till grund för jämförelser med avseende på antal skolor och lärare, som tillhört eller tillhörde olika inspektionsområden, måst lägga uppgifter från år 1912. De gjorda jämförelserna torde dock giva tillräcklig vägledning i den angelägenhet, det här gällde.

Beträffande Torbiörnsson, som varit förordnad som folkskolinspektör från och med den 1 juli 1907 till och med utgången av år 1914, vore först och främst att märka det förhållandet, att han som inspektör med tjänsten som bisyssla haft ett betydligt större inspektionsområde än nu, då han bestred sin befattning som huvudsyssla. År 1912 hade i hans gamla område funnits 791 skolor och 1307 lärare eller, om Göteborg frånräknades, 610 skolor och 787 lärare, men i de skoldistrikt, som inginge i hans nuvarande område, funnes blott 479 skolor och 561 lärare. För att kunna någorlunda hinna med inspektionen inom sitt stora område hade han varit tjänstledig från sin lärarbefattning vid folkskola och utövat blott sin prästerliga tjänstgöring, vilken huvudsakligen upptagit hans tid nästan endast under sön- och helgdagar. Då han enligt i ansökningen lämnade uppgifter i medeltal använt 157 dagar om året till inspektionsresor och därutöver haft att ombesörja den omfattande expedition, som skolväsendet inom ett så stort område måste medföra, torde man med fog kunna säga, att inspektionen för honom varit den huvud-akliga verksamheten.

Samma omdöme torde även kunna fällas om Karnell intill år 1915. Denne hade visserligen under den tid, han innehaft inspektörsbefattning som bisyssla, eller under åren 1902—1914 skött sin kyrkoherdebefattning i Karesuando, men det vore intet tvivel underkastat, att hans tid och krafter framför allt ägnats åt inspektörsuppdraget. Det omfattande och betydelsefulla arbete för folkskolväsendets organisation och utveckling inom de nordligaste delarna av vårt land bland såväl den svensktalande som den finsktalande och lapska befolkningen, Karnell under svåra yttre förhållanden haft att utföra, torde ådagalägga, att inspektionsarbetet för honom varit en huvuduppgift, och då han nu, när han ställts inför valet mellan kyrkoherdetjänsten och inspektörsbefattningen, valt den senare, syntes det vara rimligt, att han i ekonomiskt hänseende

likställdes med dem bland sina kolleger, som förut innehaft sin tjänst som huvudsyssla. Visserligen hade hans förra inspektionsområde, vad antalet skolor och lärare anginge, mindre omfattning än det område, han nu innehade: enligt 1912 års uppgifter 123 skolor och 193 lärare mot respektive 245 och 272. Antalet lärare i hans forna område utgjorde alltså omkring 71 % av lärarantalet i hans nuvarande distrikt. Men det vore att märka, att det förstnämnda distriktet haft betydligt större omfattning till arealen än det sistnämnda, varvid såväl skolor som lärare varit spridda över ett vida större område, en omständighet, som måste i hög grad försvåra inspektionsarbetet.

Även för Lindqvist kunde ett liknande förhållande, som nu senast angivits, påvisas. Det område, som han under åren 1911—1914 innehaft, hade visserligen år 1912 innefattat blott 317 skolor och 357 lärare mot ej mindre än 557 skolor och 1,037 lärare i hans nuvarande distrikt, däri inberäknade skolorna och lärarpersonalen i Göteborg. Enär denna stad, utom vad anginge granskning av statsbidragsrekvisitioner, blivit undantagen från statsinspektion, borde dessa skolor och lärare ej medtagas vid förevarande beräkning. Därvid erhöles 376 skolor och 517 lärare mot respektive 317 och 357 år 1912. I procent utgjorde de senare av de förra respektive 84 och 69 %. Emellertid innefattade Lindqvists nuvarande inspektionsområde de tätt bebyggda trakterna runt om Göteborg, under det hans förra distrikt till stor del utgjorts av det jämförelsevis glest befolkade södra Västergötland med dess svårare kommunikationsförhållanden. Också hade det sistnämnda området, såsom Lindqvist i sin ansökan uppgåve, omfattat omkring 5,000 kvkm. mot 3,500 kvkm. i hans nuvarande område. Även Lindqvist hade liksom Torbiörnsson varit ledig från sin tjänst som lärare vid folkskola och endast vid sidan av inspektörsuppdraget utövat en begränsad prästerlig tjänstgöring, vilken icke hindrat honom att i allmänhet använda söckendagarna för inspektionsverksamheten.

Vad Olsson-Garpe anginge, hade jämväl han, som innehaft inspektörsuppdraget såsom bisyssla från och med år 1905 till och med år 1914, varit ledig från sin ordinarie befattning vid folkskola, så länge han innehaft sådan befattning jämte folkskolinspektörstjänsten, och den prästerliga befattning, till vilken han sedan övergått, hade tillåtit även honom att huvudsakligen ägna sin tid och sina krafter åt inspektörsuppdraget. En jämförelse mellan hans förra och hans nuvarande område gäve vid handen, att antalet skolor i det förra utgjorde 64 % och antalet lärare 62 % av motsvarande antal i det senare. Talen vore 305 och 406 mot 476 och 651. Det borde härvid anmärkas, att Olsson-Garpes nuvarande område innefattade Västmanland men att det distrikt, han förut innehaft, varit beläget i det mera glest befolkade västra Dalarna.

Av vad förut anförts framginge, att sökandena innehaft förordnande som folkskolinspektörer före ingången av år 1915, Torbiörnsson 7 1/2 år, Karnell 13 år, Lindqvist 4 år och Olsson-Garpe 10 år.

I avseende å tidpunkten för tillämpningen av eventuellt medgivande att räkna sig till godo ifrågavarande föregående tjänstgöring hade Karnell i sin ansökan hemställt om rätt till uppflyttning i högre lönegrad redan från och med den 1 januari 1915. Det torde dock icke kunna ifrågasättas, att den utsträckta rätten till löne-beräkning, därest den av riksdagen beviljades, skulle kunna få så utsträckt retroaktiv verkan, att ålderstillägg finge beräknas från och med år 1915.

Däremot syntes det övertygelsen rimligt, att på nu ifrågasatt medgivande grundad sådan uppflyttning finge äga rum från ingången av år 1916, och att de inspektörer, varom här vore fråga, alltså icke behöfde vänta på uppflyttning i högre lönegrad två år längre än sina mera gynnsamt ställda kamrater.

Ifrågavarande ansökningar föranledde icke något förslag i ämnet till 1916 års riksdag.

Nu har folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 30 september 1916 erinrat om sagda ansökningar och såsom sin uppfattning uttalat, att någon höjning av det ordinarie förslagsanslaget till avlöning m. m. åt folkskolinspektörer för år 1918 icke syntes vara erforderlig, även om Kungl. Maj:t skulle finna skäl att till förnyad prövning upptaga omförmälda framställningar och med anledning därav finna sig föranlåten att i detta ärende göra hemställan till 1917 års riksdag.

Såsom folkskolöverstyrelsen erinrat, befinner sig frågan om lönetursrätt för de folkskolinspektörer, vilka före år 1915 innehaft sina inspektörsbefattningar såsom bisysslor, numera, sedan vid folkskolinspektionens omreglering samtliga inspektörstjänster blivit tillsatta, så till vida i ett nytt läge, som det nu är möjligt att fullt överblicka nämnda fråga i dess helhet. Av alla nuvarande inspektörer är det endast de förutnämnda sökandena, på vilka en bestämmelse om rätt till sådan tjänstårsberäkning för lönetur som den av dem ifrågasatta skulle kunna hava tillämpning.

Med ingången av år 1915 trädde den nya inspektionsorganisationen i kraft. Av sökandena tillträdde Olsson-Garpe då, såsom förut nämnts, ordinarie inspektörstjänst inom Västmanlands inspektionsområde. De tre övriga erhöilo förordnande såsom folkskolinspektörer för åren 1915 och 1916 — Torbiörnsson inom Bohusläns, Karnell inom Norrbottens östra och Lindqvist inom Västergötlands södra inspektionsområde — varefter de med ingången av år 1917 konstituerats att vara folkskolinspektörer inom respektiva områden.

Före år 1915 hade ifrågavarande fyra inspektörer innehaft förordnande såsom folkskolinspektörer, Torbiörnsson 7 $\frac{1}{2}$ år, Karnell 13 år, Lindqvist 4 år och Olsson-Garpe 10 år. Om dem alla gäller, att de även då innehaft jämförelsevis stora inspektionsområden och ägnat en betydande del av sin arbetskraft åt inspektionen; det torde kunna sägas, att inspektörsbefattningen i verkligheten, om än icke till namnet, för dessa inspektörer varit huvudsyssla. Under sådana förhållanden torde det vara överensstämmande med billighet och rättvisa, att de för uppflyttning i högre lönegrad få räkna sig till godo även den tid, de före år 1915 varit förordnade såsom folkskolinspektörer. Denna rätt till tjänstårsberäkning synes lämpligen böra få tillkomma dem från och med år 1917.

Förslagsanslaget till avlöning m. m. åt folkskolinspektörer visade för år 1915 ett överskott av 4,525 kronor 98 öre; medgivande av nyssnämnda rätt torde således icke för närvarande kräva någon ökning av sagda anslag.

I överensstämmelse med det nu anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att folkskolinspektörerna Teodor Torbiörnsson, Karl Vitalis Karnell, Anders Teodor Lindqvist och Anders Joel Eucharius Olsson-Garpe må för uppflyttning i högre lönegrad från och med år 1917 räkna sig till godo jämväl den tid, de före år 1915 på grund av Kungl. Maj:ts förordnande tjänstgjort såsom folkskolinspektörer.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

• *C. Wilh. Hagman.*